

Bladgroen

is een uitgave van de

Milieuvereniging Land van Cuijk

JAARGANG 45 - NR. 3

november 2024

Winter

**Samen
de schouders
onder een
Vitaal
landelijk gebied**

INHOUD

- 3** Voorwoord
Cadeau voor u en voor een introducé
Gezocht: Nieuw bestuurslid
- 4** 'Van onze lezers' .....
- 5** Symposium Vitaal landelijk Land van Cuijk (1)
- 6-10** 'Kijk' op onze leefomgeving
- 11-13** Symposium Vitaal landelijk Land van Cuijk (2)
- 14** Faunapassage N321 Grave
Veldtocht met gemeentebestuur
- 15** Maatschappelijk verantwoord ondernemen:
hoe dan?
- 16-17** Geknecht, gekneveld en bevrijd
- 18-19** Oploose Molenbeek: een voorbeeld van
natuurontwikkeling
- 20** Symposium Vitaal landelijk Land van Cuijk (3)
- 21** Ho, er zit PFOS in mijn eieren
- 22-25** Lezen, luisteren en zien
- 26-27** Ziet de leliën op het veld ...

Blad**groen**
is een uitgave van de Milieuvereniging Land van Cuijk

COLOFON

***BLADgroen** is het verenigingsblad van de Milieuvereniging Land van Cuijk. Het informeert leden en anderen over natuur en milieu in de ruimste zin. Het verschijnt in een oplage van circa 250 stuks.*

Redactie BLADgroen:

bladgroen@mlvc.nl

Christel Werts

Jan Reijnen.

BLADgroen verschijnt in principe drie maal per jaar. Kopij dient verband te houden met 'natuur en milieu in de ruimste zin des woords' in het Land van Cuijk. Iedereen kan artikelen aanleveren; de redactie bepaalt of de artikelen geplaatst worden en/of deze in overeenstemming zijn met het huishoudelijk reglement van BLADgroen. Teksten in deze Bladgroen kunnen, met bronvermelding, overgenomen worden.

Opmaak en druk : dot-Kom Design

Dagelijks bestuur:

Vacant, voorzitter

Jan Reijnen, secretaris

Harrie van de Wetering,

penningmeester ledenadministratie

Secretariaat MLvC:

Beerseweg 10, 5451 NS Mill.

Tel. (0485) 45 10 71

secretariaat@mlvc.nl

Banknr: NL85 TRIO 0197 9101 30

Lidmaatschap:

Het lidmaatschap bedraagt minimaal   17,50 per jaar voor leden-abonnees. Voor elk volgend lid uit het gezin of andere samenlevingsvorm geldt een bedrag van   2,50 per jaar. Het lidmaatschap kan ieder moment ingaan. De contributie wordt geheven vanaf de maand waarin men lid is geworden en is evenredig aan het aantal maanden van het jaar waarin men lid is geworden. Het lidmaatschap wordt automatisch voor een jaar verlengd, tenzij uiterlijk 30 november van het lopende jaar bericht van opzegging is ontvangen. Donateurs m/v, die minimaal   17,50 betalen ontvangen ook BLADgroen. Aanmelden kan bij het secretariaat.

De MLvC is aangesloten bij de Brabantse Milieu-Federatie (BMF) te Tilburg.

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u weer een nieuwe uitgave! Met daarin veel nieuws over het interessante symposium Vitaal Land van Cuijk. Interessant, omdat het de vraag raakt waar wij voor opkomen: kan natuur en landbouw samengaan? Ja zeker! Lees vooral de tekst van symposiumspreker Alex Datema. En verderop in Bladgroen is er is een verslag van het hele symposium. Verder besteden we in deze editie aandacht aan onze bemoeienissen met de Flessenhals in Oeffelt, een kort stukje over een faunapassage in Grave, een artikel over de Oploose Molenbeek en eentje over PFOS in eieren.

Cadeau voor u en voor een introducté

U ontvangt bij deze uitgave van Bladgroen zaadpapier. Het zaadpapier bevat biologische*zaadjes van tuinkers. Het doel van dit zaadpapier is om onze naam en ons werk meer bekendheid te geven. Zou u zo vriendelijk willen zijn één of allebei de zaadpapieren door te geven aan een potentieel lid van onze vereniging? Onze dank is groot.

Hierbij een instructie voor het kweken van lekkere, biologische tuinkers:

1. Leg het zaadpapier op aarde in een potje of op een schotel (buiten kan uiteraard ook, maar daar is het misschien het klimaat niet meer naar).
2. Strooi hier een dun laagje aarde overheen (ca. 0,5 cm).
3. Hou de aarde goed vochtig.
4. Na ca. 3–5 dagen zal de ontkieming plaatsvinden.
5. Als de plantjes 5–8 cm zijn, kunnen ze afgeknijpt/geogost worden.

Eet smakelijk.

* Deze zaden werden op biologische wijze gekweekt onder het SKAL biocontrole-label. Dit wil zeggen dat er geen pesticiden werden gebruikt bij het kweken van de zaden en dat de zaden op natuurlijke wijze werden geschoond. Van de kweker van de zaden tot de organisatie waar wij het papier hebben gekocht: iedereen is gecertificeerd. Ook zijn de zaden NON GMO.

Veel leesplezier

*De redactie van Bladgroen
wensst u allen fijne feestdagen
en een gelukkig 2025!*

Gezocht: Nieuw bestuurslid

Afscheid Bestuurslid Jacintha van den Hoek

Bestuurslid Jacintha van den Hoek treedt per 1 november 2024 af als bestuurslid, om persoonlijke redenen. Het bestuur bedankt haar voor de prettige samenwerking tot dusver en is verheugd dat ze als "gewoon" lid van de MLvC aanblijft.

Hierdoor ontstaat een vacature binnen het bestuur voor algemeen bestuurslid (naast de vacature voor voorzitter). Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met:

secretariaat@mlvc.nl

"Van onze lezers..."

We vroegen onlangs onze leden om voorbeelden te sturen van situaties in de leefomgeving waar we mogelijk als milieuvereniging aandacht aan kunnen besteden.

Iemand stuurde een tekst: "Als je gras maar groen is en daarom de brandnetels die ertussen staan maar kapot spuiten. En de oranje weilanden in de lente zijn nu weer mooi groen..."

Dank voor deze inzending. We besteden een heel artikel in deze editie van Bladgroen aan het gebruik van pesticiden. Ook hebben we op het symposium Vitaal Landelijk gebied bezoekers gevraagd wat zij vinden van het gebruik van pesticiden. Het antwoord was duidelijk: weg ermee!

Een ander liet ons weten: "Voor mij vormt de intensieve landbouw de grootste bedreiging voor het milieu in het Land van Cuijk. De foto maakte ik in de Maasheggen dicht bij de brug van Oeffelt.

Op zich gaan op de meeste plaatsen in de Maasheggen landbouw en milieu nu nog goed samen. De nadruk ligt daarbij op "nog". Ik ben bang dat natuur- en milieuverwoester Henk Bleker een schooljongen is in vergelijking met wat nu de scepter zwaait". Dank ook voor deze inzending. Weet dat wij bij gemeentebestuur en gemeenteraad en bij wie het ook maar horen wil onze visie laten horen hoe wij denken dat Landbouw en Natuur samengaan. Weer een ander woont in de Padbroek in Cuijk. Hij liet ons weten: "Ik had vorig jaar welgeteld 3 hommels, alle 3 heb ik ze dood gevonden op de stoep. Ik heb zelf vlinderstruiken en andere planten die bij vlinders en hommels en bijen geliefd zijn. De gemeente is met een actie bezig groen tot op de bodem weg te halen. Het hout is versnipperd geworden en daarna werd het opgestookt helaas. De bodem is door monocultuur jaren dezelfde meuk die de bodem leegtrekken. De snippers moeten ze in de grond verwerken zodat het een wat diepere laag humus vormt,

de grond open houdt en voedt, en water vasthoudt. Nu is het keihard en groeien er eigenlijk alleen bramenstruiken die zich gigantisch verspreiden. 1,5 meter groei per dag heb ik ooit begrepen. Ik mis de vlier, de hulst, de lijsterbes en taxus. Voor de kleine vogeltjes is bijna geen geschikte besdragende struik. We hebben bloesem nodig die weer de insecten aantrekken en die op hun beurt weer vogels.

Ik mis de lijster, de Vlaamse gaai, de vinken, zelfs de meesjes. De kruispunten mogen wat mij betreft kruidenhoeken worden, overgaand naar struiken. Voor verkeersveiligheid ook belangrijk. Deze foto is in Padbroek gemaakt. De gemeente is het nieuw groen aan het inrichten maar het wordt er niet beter van. Bij mij achter heeft al een omslag plaats gehad, het ziet er niet uit. Alles werd weggetrokken en door de hakselaar gehaald". Ook dank voor deze inzending. In de volgende editie van Bladgroen besteden we aandacht aan het snoeibeeld van de gemeente. In deze Bladgroen vindt u beschouwingen over wegbermen van ons lid Gerard Hermens.

Symposium Vitaal landelijk 'Land van Cuijk'

"Soms weet je hart allang wat er moet gebeuren maar moet je hoofd er nog een beetje aan wennen".

Door Alex Datema

Boer Alex Datema – 120 koeien op 70 hectare grasland – is sinds mei 2023 directeur Food & Agri bij Rabobank Nederland. Alex deelde zijn unieke kijk op de agrarische sector en het voedselsysteem op het symposium voor Vitaal landelijk Land van Cuijk. De agrarische sector moet duurzamer, want de rek in het milieu is eruit. Alex erkent een "plafond". Lees hier verder voor zijn hele verhaal, over fundamentele verandering in gang zetten en over ruimte voor boer en natuur.

"Al heel lang zet ik mij in voor een economisch én ecologisch duurzame toekomst van de land- en tuinbouw. En voor een leefbaar platteland. In al die jaren heb ik meer dan eens mijn overtuiging moeten bijstellen.

Bijvoorbeeld toen ik als jonge dertiger over mijn land liep met een bioloog en hem trots liet zien hoe prachtig mijn weilanden er bij lagen. Voedzaam en veel gras voor mijn koeien, voor het produceren van gezonde melk. Pas na die ontmoeting beseftte ik dat bloeiende bloemen, kruiden en dus insecten ontbraken. Sindsdien ploegen we niet meer en hebben we meer kruidenrijk grasland, dat is beter voor bodem en biodiversiteit. Bovendien: het maakte financieel geen verschil.

Ondernemerschap Rabobank schetst nu de contouren van een toekomstbestendige agrofoodsector in Nederland. De milieugebruiksruimte in ons land is beperkt en krimpt nog steeds. Wij, bij de Rabobank, zijn daarom duidelijk over de veranderingen die wat ons betreft echt

noodzakelijk zijn. De hele keten is nodig om de volgende stap te zetten naar verdere verduurzaming. We schetsen wat - naar ons idee - nodig is zodat ondernemers in de agrofoodsector kunnen doen wat ze al generaties goed doen: inspelen op veranderingen in de markt, nieuw overheidsbeleid, technologische ontwikkelingen en veranderende maatschappelijke opvattingen. Het bijstellen van je overtuiging getuigt van ondernemerschap.

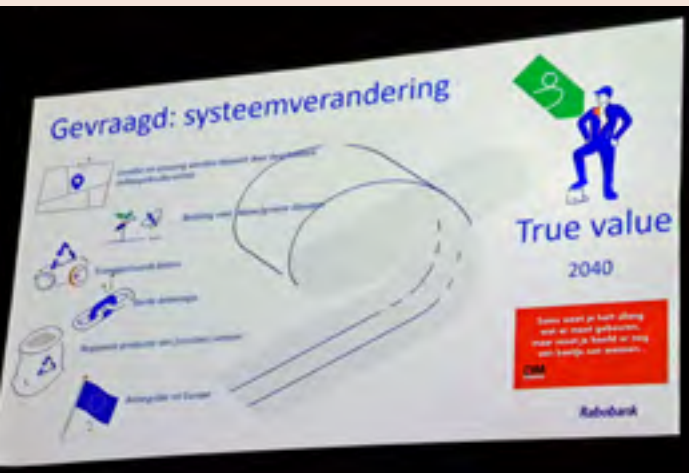

Systeemverandering In deze visie nemen we een stap naar de toekomst, naar 2040. We schetsen hoe de agrofoodsector in Nederland er dan uit zou kunnen zien. Rabobank ziet dat een systeemverandering nodig is voor het behoud van een internationaal toonaangevende en concurrerende agrofoodsector, die produceert binnen de grenzen van natuur en klimaat. Bij voorkeur een scenario waarin sprake is van doelsturing en waarbij true value de basis wordt bij de verwerking van voedsel en groene producten als bloemen en planten. Bij true value worden de kosten en opbrengsten van natuur, klimaat, gezondheid en dierenwelzijn ook meegerekend in de prijs van ons voedsel.

'Kijk' op onze leef (Een rondje Bermenla

Door Gerard Hermens

True value Hoe die reis naar true value er precies uit ziet weten we nog niet. Wat we wel weten, is dat true value de beste kansen biedt voor een succesvolle agro-foodsector met een goed ondernemers-klimaat. Met true value als uitgangspunt is de productie en consumptie het meest gunstig voor klimaat en natuur én draagt het bij aan de gezondheid van consument en dierenwelzijn. 2040 lijkt ver weg, maar dat is al over 16 jaar.

Uitnodiging Ik deel deze visie vanuit de overtuiging dat er een goede toekomst is voor de agrofoodsector in Nederland. En als uitnodiging aan alle ondernemers in de agrofoodketen om samen te werken aan een economisch én ecologisch duurzame toekomst voor de agrofoodsector.”

Verbindingen Verbinden, middels diverse communicatieve kanalen en fysieke lijnen, is een belangrijke manier om met elkaar in contact te komen en ons mensen op efficiënte wijze bij elkaar te brengen. Tegenwoordig onderhouden we deze handeling vaak via de diverse, niet meer weg te denken digitale kanalen. Verbinden en participeren zijn ingeburgerde sleutelbegrippen in onze huidige samenleving. Maar om ons van a naar b te bewegen om een zelfde verbinding tot stand te brengen, zijn onze wegen en paden, spoor-, en waterwegen eveneens onmisbaar. Vaak wordt er aan voorbij gegaan, dat feitelijk om dezelfde redenen, planten en dieren eveneens zulke verbindingen kennen en vaak zelfs de bepalende factor zijn voor hun overlevingskansen. Hoe uniek zou het zijn als we bijvoorbeeld al onze wegen met haar bermen als verbindingen voor alle gebruikers optimaal zouden inrichten en gaan onderhouden? Beken en sloten en haar begeleidende oevers en schouwpaden kennen eenzelfde ecologische waarden, maar behoeven een andere benadering dan wegbermen, en laten we in dit verhaal gereserveerd achterwege. Dit verhaal gaat over wegen en wegbermen met hun verbindende functies, en dat wat nodig is om deze optima forma status voor plant en dieren en de mens te verkrijgen, maar laat ook zien wat er zoal mis gaat.

Verbinden en ontbinden. Een zegen voor wie? Een vloek voor de ander?

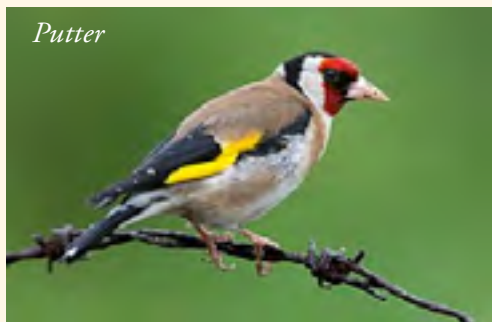
Het is begin juli en ik leg een voor mij bekend rondje af. Per fiets! Mijn rondje beweegt zich door ons fraaie Land van Cuijk. Via een netwerk van verbindingen kan ik op een redelijk eenvoudige wijze kennis maken met fraaie landschappen en haar prachtige levende natuur. Knoopkruid, kaasjeskruid en de atalanta en het koevinkje, maar ook de putter en veel meer begeleiden mij op deze verbindende route. Wegbermen.

Het is half augustus. Mijn bekende rondje. Per fiets. Al voortbewegend door ons prachtige Land van Cuijk ontkom ik er dit keer niet aan om aan genoemde, verbindende slogan, een aanvullende betekenis toe te kennen. Ik mis het knoopkruid, mijn kaasjeskruiden, de atalanta, het koevinkje en ook de putter. Letterlijk voor mijn voeten weggemaaid en erger nog, plat geklepeld. Weg verbinding. Ik onderbreek mijn rondje, huiswaarts, denkend aan mijn eerdere rondje.

omgeving (nd)

Knoopkruid

Putter

Willekeurig maaipatroon door klepelen

Wegbermen en hun ecologische betekenis

Het Land van Cuijk is vele honderden kilometers groot, met in totaal een aanzienlijke oppervlakte aan wegbermen en zogenaamde overhoeken. Wegbermen vervullen belangrijke ecologische functies. Wegbermen, en hun verbindende karakter tussen populaties van planten diersoorten onderling en kolonisatie van nieuwe habitatten, nemen nog altijd een onderschatte positie in. Wegbermen als verbindingswegen voor ecologische functies zijn in ons huidige agrarisch landschap onmisbare stapstenen om te kunnen communiceren met soortgenoten. Verbindingen. Zij kunnen, evenals houtwallen, waterlopen en bomenrijen deze verbindende functie uitstekend vervullen. In hoofdzaak zullen planten en haar bestuivers, insecten, hiervan profiteren. Ook diverse vogels en zoogdieren maken om dezelfde redenen gebruik van deze bermen. Wegbermen verbinden vrijwel elk landschapstype in het Land van Cuijk en creëren geleidelijke overgangen tussen onderscheidende habitatten van plant en dier. Wegen, paden en hun bermen, dienen daardoor op het juiste moment en op de meest effectieve wijze te worden onderhouden voor het doel waarvoor zij zijn aangelegd en waarnaast bermen, met hun verbindende rol, optimaal kunnen worden ingezet. Wegbermen zouden daarnaast een weerspiegeling moeten zijn met autochtone begroeiingen, die corresponderen met de hier thuishorende flora. Aan de begroeiing op de berm zou men het landschapstype, de bodem en haar hydrologie moeten kunnen aflezen. De aanleg van wegen, de inrichting van hun bermen en het huidige, traditionele wegbermbeheer laat, gelet op voorgaande context, ernstig te wensen over en heeft in dit licht vaak een averechts en juist ontbindend effect.

Wegbermbeheer en verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid is voor de beheerder van de wegberm het belangrijkste argument om waar nodig in te grijpen. Het maaien van uitzichtthoeken, het zichtbaar houden van wegmeubilair en het op de weg overhangend groen, zijn zo ongeveer de belangrijkste redenen om in te grijpen. Verder wordt verondersteld dat een gemaaide berm er 'netter' uit zou zien. Daarnaast is het van belang dat van de weg afvloeiend hemelwater vrijelijk in de berm kan weg vloeien. Uiteraard staat verkeersveiligheid voorop. Echter, de beheersvormen in onze gemeente laten zeer te wensen over. Zeker wanneer de

verbindende functie van bermen voor plant en dier (lees: hun ecologische betekenissen) erbij worden betrokken. Wegbermen en hun vegetatie floreren in hun optimum in een schrale, voedselarme omgeving, waarnaast ook alle overige gebruikers zullen profiteren. Allereerst zouden de beheerders van wegbermen, overhoeken en beek- en slootoevers zich dienen af te vragen of het traditionele beheertype wenselijk en nog wel langer houdbaar is. Naast verkeersveiligheid en peilbeheer kunnen aan hun ecologische en verbindende functies niet langer voorbij worden gegaan.

Wegbermen. Verbindingswegen in optima forma. Wat gaat er niet goed ?

Al eerder zijn diverse redenen genoemd waarom het onderhouden van bermen en slootkanten van belang is. Door het maaien en afvoeren van de vegetatie op de bermen zal op den duur, door het verschrallende effect, een bloemrijke berm ontstaan. Een biotoop op zich, met vele soorten planten waar vele insecten, vogels en gewervelde dieren zich thuis zullen voelen. Bijkomend voordeel hierbij is dat op termijn de beheerfrequenties naar beneden kunnen worden bijgesteld. Het

kostenbesparende effect hiervan zou bij de beheerder van wegbermen als muziek in de oren moeten klinken. In de meeste gevallen wordt bij het beheer van wegbermen de klepelbalk als maaiwerktuig ingezet. Het afzetten van de vegetatie op de berm met de klepelbalk is compleet funest voor het bereiken van haar ecologische functies. Klepelen, waardoor het kapot geslagen, verfiende materiaal op de berm en slootkanten achterblijft, heeft namelijk een verslepend en bemestend effect.

Dit resulteert in een ruigtekruidenvegetatie op de bermen waar brandnetel, braam en distel dominant zijn. De verdringende factor van deze stikstofminners zijn er verantwoordelijk voor dat de typische berm- en slootkantplanten verdwijnen en de verbindende functie, voor onder andere insecten, compleet wegneemt. Voeg hieraan toe het depositionele geweld dat stikstofneerslag heet, en zie, de ruderaal wildernis is compleet. Enkele voorbeelden van vrijwel geheel verdwenen planten zijn het grasklokje, rapunzelklokje, kaasjeskruid en vogelmelk. Typische hier thuishorende soorten wegbermplanten. Maaisel, door wat voor maaiapparatuur geproduceerd ook, dient direct van de berm te worden verwijderd. Hiervoor zijn voldoende geschikte maai-, opraapcombinaties voorhanden. Maaien met de messenbalk is hiervoor de meest geëigende methode. Verder valt op te merken, dat in vele situaties verkeersveiligheid niet in het geding is, waardoor een, of soms zelfs een tweede maaibeurt achterwege kan blijven. Hier zou een selectief maai-beheer de voorkeur genieten. Het maaien zelf laat eveneens een willekeurig patroon zien. In dit licht zijn wegbermen met bomen en wegmeubilair obstakels voor de beheerder en worden zij door de maai-balk enkel bereikt waar men 'makkelijk' bij kan. Dit geeft een uiterst slordige blik op de berm evenals de duinen met opgeworpen maaisel dat op de berm achter blijft. Daar waar wildrasten geplaatst zijn en zich andere wildpassages bevinden, speelt verkeersveiligheid blijkbaar geen rol. Kennelijk

bestaat de angst deze te beschadigen en blijft de maaibeurt daardoor achterwege. Verder hierbij opgemerkt dat nog altijd bomen worden beschadigd door 'tegen' de boom aan te maaien of door het opheffen van de maaibalk 'langs' de boom. Door het maaisel van de bermen af te voeren zal het verschralende effect na enige jaren een kostenbesparing voor de beheerder opleveren. De maaifrequentie kan namelijk worden bijgesteld en niet alles en overall hoeft te worden gemaaid. Een juist beheer levert op termijn een bloemrijke berm op, met een verbindingroute voor plant en dier als resultaat, en als kers op de taart, die elke beheerder doet watertanden, een aanzienlijke kostenbesparing oplevert. Verder is het van belang dat daar waar gemaaid moet worden, dit op het juiste tijdstip gebeurt en zeker niet wanneer de

gemiddelde hoofdbloei van planten plaatsvindt, hetgeen tevens de acute voedselbron voor insecten wegneemt. Het maaien van wegbermen van maximaal 0,30 meter uit het wegdek, is in vrijwel alle gevallen toereikend om het gewenste beheerdoel te bereiken. Een meer ongemoeide wegbermvegetatie, haar verbindende functie en een aanzienlijke besparing op beheerbudget is het resultaat.

Exoten op de bermen

Dit zijsprongetje maken we omdat ondanks het educatieve effect en alle andere goedbedoelde intenties, er vaak ook negatieve consequenties kleven aan planten die van nature hier niet voorkomen en in toenemende mate op wegbermen worden aangetroffen. Ik leg dit uit. Door diverse organisaties worden, onder het mom van 'het leveren van een bijdrage aan het biodiversiteitbegrip', bloemenmengsels aangeboden. Op grote schaal worden door agrarische ondernemers en overheden akkerlanden en overhoeken met zulke mengsels ingezaaid en worden soortgelijke mengsels in tuincentra, supermarkten, door banken, overheden en aan particulieren aangeboden. Wat is hier mis mee? Onze (gedomesticeerde) honingbij wordt hier toch gelukkig van? Deels is dit juist, maar de er is ook een keerzijde aan dit goedbedoeld handelen. De hier bedoelde bloemzaadmengsels bevatten veelal zaden van een Zuid-Europese of Noord-Afrikaanse herkomst. Gele papavers, paarse kaasjeskruiden en diverse ander soorten kleuren weliswaar onze bermen en akkerlanden, maar leveren totaal geen positieve bijdrage aan ons biodiversiteitbegrip. Mogelijk dat de in gevangenschap gehouden honingbij hiervan kan snoepen, maar onze wilde bijen en overige insecten hebben hier over het algemeen erg weinig aan. Onze insecten zijn voor het vinden van voedsel op deze exoten namelijk niet ingericht. Regelmatig zien we in dit licht ongewenste soorten terug in natuurterreinen maar ook op de wegbermen. Niet langer denkbeeldig is dat bepaalde soorten uit de exotenreeks, zich invasief gaan gedragen. Deze vorm van verwildering levert floraversaling op en staat in schril contrast met de nuttige eigenschappen van onze autochtone soorten. Het gebruik van zaadmengsels, met niet hier thuishorende plantensoorten en het toepassen daarvan in het buitengebied, is daardoor zeer ongewenst. Wegbermen, mits bij het aanleggen hiervan rekening is gehouden, worden spontaan, op natuurlijke wijze gekoloniseerd met wél van nature hier thuishorende soorten.

Samenvatting en conclusie

Uit voorgaand betoog en stellingen kan worden opgemaakt dat de huidige kwaliteit en de verbindende functies van wegbermen in macabere situaties verkeren. Een optimale en verbindende functie van wegbermen, sloot- en beekoevers hangt in belangrijke mate af van de beheersvorm en het tijdstip van deze ingrepen. Vermesting, dat leidt tot de verstoring van ecologische processen en natuurlijke kringlopen op de

Exoten in bloemzaadmengsels bepalen het beeld op de berm

berm, kan worden tegengegaan door het maaisel van de berm af te voeren. Het verschralende effect hiervan zal op (korte) termijn een bloemenrijke berm genereren en daarnaast een aanzienlijke kostenbesparing opleveren. Het tijdstip van maaien is voor vele planten en dieren bepalend voor hun overlevingskansen. Bloeiende plantensoorten op de wegbermen zijn vaak waardplanten voor tal van insectensoorten. Door het wegnemen van haar voedselbronnen worden hun overlevingskansen ernstig beperkt en devalueert de wegberm tot een ruderaal vegetatievorm met een beperkt verbindend vermogen. De beheerder van wegbermen zou het ecologisch nut en het besef van haar eigendommen moeten koesteren. De beheersvorm en het toezicht op de uitvoering van het wegbermbeheer, verdient specifieke aandacht en vraagt om kennis van flora en fauna en behoeft inzicht in dit ecologisch spectrum. Verder dient beschadiging van bomen, insporing van de bermen en het willekeurige maaipatroon van bermen door de aannemer te worden voorkomen. Zeldzame of wettelijk beschermde soorten op de berm dienen te worden getraceerd en te worden gespaard voor elke vorm van beheer. Een wegbermlegger, met hierin opgenomen kwetsbare wegbermsituaties, zou handvatten kunnen bezitten voor de beheerder en de functie als verbindingsroute duurzaam kunnen waarborgen. Een inventarisatie zou dit inzichtelijk kunnen maken. Wegbermbeheer dient beleidsmatig te worden benaderd en professioneel door de bril van de beheerder als ecoloog te worden ingevuld, uitgevoerd en begeleid te worden uitgevoerd. Het inzaaien van bermen, akkerranden en overhoeken met streekvreemde zadenmengsels is een vorm van floravervalsing en moet sterk worden ontraden.

Hoop doet leven

Het is eind augustus en ik leg een voor mij bekend rondje af. Per fiets! Mijn rondje beweegt zich door ons fraaie Land van Cuijk. Via een netwerk van verbindingen kan ik op een redelijk eenvoudige manier kennis maken met fraaie landschappen en haar prachtige levende natuur. Knoopkruid, kaasjeskruid en de atalanta en het koevinkje, maar ook de putter en veel meer, zouden mijn verbindende route begeleiden. Hun verbindingen zijn weggemaaid. Weg berm. Biodiversiteit. Volgend jaar nieuwe ronde. Per fiets. Nieuwe kansen. Misschien zijn ze er nog. Mijn knoopkruid, de kaasjeskruiden en het taaitaalkruid, de atalanta en het koevinkje, maar ook de putter en veel meer. Zouden ze er nog zijn?

Verbinden

*Fietsend door mijn bloementuin, verbonden en veel meer,
Kaalgeschoren, mijn bermen, doet telkens zo'n zeer.
Verbindingen, bermen, opnieuw flink stuk,
Bloem en bij, geen partij voor geluk.
De baas, de kunde, niet eens de vraag,*

*We doen maar wat, ligt in de waag.
Niet gehinderd door wat voor vorm van kennis,
Met als resultaat deze ecologische schennis.
Al fietsend, verbonden door menselijke maat,
Ontbonden door handelen is het resultaat.
Het mooie wel, van deze tijd,
Verbinden, succes als resultaat in deze strijd.
Fietsend door mijn bloementuin, verbinden als de leest,
Is mijn inzet hopelijk niet voor niets geweest.*

Kaasjeskruid

Koevinkje

Grasklokje

Symposium Vitaal landelijk 'Land van Cuijk'

Samen de schouders onder een Vitaal landelijk gebied

Door Kees de Bruijn

Als Land van Cuijk staan we voor grote uitdagingen in het landelijk gebied. Omdat we in oppervlakte de grootste gemeente van Noord-Brabant zijn, raken deze uitdagingen ons in het bijzonder. Deze opdracht kunnen en willen we niet alleen aanpakken. Daarom slaan ZLTO Land van Cuijk, Milieuvereniging Land van Cuijk en de gemeente de handen ineen. Samen zetten we de schouders onder een vitaal landelijk gebied'.

Bovenstaande tekst is een inleiding op een symposium 'Vitaal landelijk gebied' van 24 september 2024. Er waren 350 toehoorders in de schouwburg in Cuijk. Samen de schouders onder de uitdagingen zetten betekent –in niet-metaforische zin–: samen problemen oplossen. Daar was het symposium onderdeel van.

Welkom door burgemeester Moorman

“Er kunnen verschillende visies zijn op een vitaal landelijk gebied. Samen gaan we die visies vanavond aanscherpen. En we gebruiken de gebiedskennis van de partners van vanavond, de ZLTO en de regionale milieuvereniging, elk vanuit hun eigen achtergrond.” Hopelijk raken we geïnspireerd en gemotiveerd. Daarom wil ik meegeven: ga met elkaar in gesprek”.

Presentatie van Alex Datema

Ook Alex Datema, directeur Food & Agro bij de Rabobank, benadrukte in zijn presentatie dat we samen op weg dienen te gaan naar een duurzame en vitale agri-food-sector. Zie het aparte artikel in deze uitgave van Bladgroen over zijn visie.

Voor de pauze was er nog tijd voor vier 2-minutenpitches:

Sonja Vermeulen van 'Boert Bewust' en 'Klasseboeren'. Deze organisatie leert kinderen in de basisschoolleeftijd over het leven op de boerderij door hen de praktijk te laten beleven. Daartoe worden de kinderen uitgenodigd op de boerderij.

Martien Rongen, agrarisch ondernemer, runt een mengvoerb企业 en een aantal landbouwbedrijven. “We streven naar dagelijkse groei en verbetering, daarvoor zijn we voortdurend bezig met het inspelen op de nieuwste marktontwikkelingen”.

Martijn ten Brinke is kok, private chef en horecaondernemer, die zijn producten zoveel mogelijk lokaal en vers koopt. “Zo ben ik mijzelf gaan verdiepen in het conserveren van versproducten door fermentatie en het verwerken van rest-stromen voor de consumptie”. Als voorbeelden had hij met zijn assistenten voor de aanwezigen op het symposium enkele smaakvolle gerechtjes voorbereid.

Peter van Iperen presenteerde zijn 'Bodemplan', een duurzaam en innovatief concept dat gaat en staat voor regeneratieve landbouw. Er wordt o.a. samengewerkt met de vereniging Duurzaam Bodembeheer. “Als doel streven we naar een optimaal rendement van landbouwgronden en bouwen aan bodemwaarde op de lange termijn. De huidige kostprijs gedreven landbouw is niet langer houdbaar”.

Tijdens de pauze was een informatiemarkt. Ook wij stonden op deze markt met een stand, met voorlichting, een prijsvraag en met een activiteit door studenten uitgevoerd. Zie ook het artikel hierover elders in deze editie van Bladgroen.

Burgemeester Moorman en wethouder Janssen van Gaal

Voorafgaand aan het panelgesprek gaf de burgemeester toe dat het schrijven van een visie vanachter een bureau ook niet alles is. “Daarom vind ik het zo belangrijk en zo goed dat we het op zo'n avond samen over ons vitale landelijk gebied hebben”.

De wethouder erkende dat de regeldruk voor boeren, maar ook voor milieu, soms heel hoog is. “Dat horen we telkens in gesprekken in het veld, ook als we het hebben over milieudruk verlagen en duurzaamheid vergroten”. Het getoonde introductiefilmpje over Land van Cuijk had als boodschap: bekijk de verschillende transitiepaden met open blik en doe vanavond energie op.

Panelgesprek

De panelgasten:

- Stan Kerkhof / melkveehouder en lid van de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO)
- Christ Tielemans / namens Milieuvereniging Land van Cuijk (MLvC)
- Roy Meijer / voorzitter Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)
- Ellen Weerman / Lector Klimaatrobuuste landschappen Hogere Agrarische School (HAS green academy)
- Ernest de Groot / Bestuurder bij Waterschap Aa en Maas
- Marc Oudenhoven / Brabants gedeputeerde agrarische ontwikkeling, vitaal platteland en bestuurlijke samenwerking.

Gespreksleider: Tom Vaessen

Naar aanleiding van 6 thema's een 6-tal stellingen en de keuze die de gemeente voorlopig daarin heeft gemaakt konden de panelgasten hun mening geven over deze keuzes van de gemeente. En op elkaars antwoorden reageren. Hieronder de zes keuzes van de gemeente en enkele reacties van panelleden.

Eerste thema:

1. Diversiteit in de landbouw is een kracht

De gemeente stelt dat diversiteit aan agrarische activiteiten nodig is om kringlopen te kunnen sluiten, met daarbij nadrukkelijk óók ruimte voor hoogproductieve kringloop landbouw.

Stan Kerkhof benadrukte dat hij niets wil uitsluiten voor de toekomst.

Christ Tielemans: "Intensieve landbouw is onhoudbaar. Grote aandacht voor de natuur is noodzaak".

Roy Meijer is van mening dat de boeren als taak hebben de wereld

te voeden. Ook diversiteit is daarbij nodig. Ernest de Groot: "Klimaatbestendigheid kost ook veel ruimte".

Tweede thema:

2. Water en bodem zijn leidend.

Water en bodem zijn sturend, stelt de rijksoverheid. Dit heeft tot gevolg dat verschillende delen van de gemeente in de toekomst een stuk natter worden. Dat betekent ook dat sommige gebieden zich op termijn voor bepaalde activiteiten meer lenen dan andere gebieden.

Ernest de Groot: "De karakteristiek van het landschap bepaalt de functie. Zoals het water vasthouden op de hogere gronden."

Ellen Weerman: "Zorg goed voor de bodem, want een levende bodem is essentieel." Verder waarschuwt zij dat veel modellen van nu in de toekomst niet meer houdbaar zijn.

Marc Oudenhoven pleit voor compensatie voor boeren als er door vergaande maatregelen minder geproduceerd kan worden. Hij vindt dat toegepaste ecologie beter is voor de bodem en dat ecosysteemdiensten bindend zijn.

Derde thema:

3. Voedselzekerheid.

De gemeente: ruimte voor landbouw staat onder druk, met de vraag of we niet beter voedsel voor eigen bevolking kunnen gaan produceren. We kiezen voor voldoende ruimte voor landbouw. De gemeente stelt dat binnen het Land van Cuijk de duurzaamste boeren van de wereld werken. Belangrijk is het delen van de landbouwkennis over duurzame voedselproductie.

Roy Meijer stelt dat als er grenzen worden gesteld de harde doelen niet van de grond komen. Op een genuanceerde manier bepleit hij verder dat bewegen belangrijk is. “De stappen zijn belangrijker dan het doel”.

Ellen Weerman vindt het idee van de hele wereld voeden onzin, want juist dan worden grenzen overschreden.

Christ Tielemans: agro-ecologische kringlooplandbouw is het doel waar we naar toe moeten werken. “Als we dit willen, dan moeten we het ook in de praktijk brengen”.

Vierde thema:

4. Landbouw en natuur verweven.

De gemeente wil de landbouw meer in evenwicht brengen met de verschillende landschappen en bodems: We zien een belangrijke rol voor de landbouw, om het landschap te versterken, verhoging van de biodiversiteit en het vasthouden van water. En we zoeken goede verdienmodellen om agrariërs hierbij te helpen.

Ernest de Groot: “Een levende bodem is de basis van het boerenbestaan”.

Marc Oudenhoven oppert dat het wellicht bespreekbaar moet worden om grond te herverkavelen, omdat ook in Land van Cuijk grond belangrijk is. “Misschien moet de provincie grond opkopen”.

Vijfde thema

Aan de gesprekstafel ontspoon zich een gesprekje over sturing. Met als conclusie dat de overheid zich niet boven de consument moet plaatsen. De boer en de markt (met een wirwar aan keurmerken) ook niet.

5. De consument bepaalt de markt.

De vraag ligt voor of sturen op consumentengedrag nodig is om natuur- en milieudoelen te halen. En de vraag hoe en of het nodig is om consumentengedrag te sturen richting duurzame en gezonde keuzes.

De gemeente wil haar inwoners bewust maken van gezond, lokaal voedsel.

Zesde thema

Christ Tielemans vindt verweving in kernrandzones prima, als de bio-industrie daar weg gaat.

Stan Kerkhof vindt daarentegen dat in de kernrandzones veel meer moet kunnen. “Overigens”, vindt hij, “ik houd er niet van om te spreken van moeten, we kunnen beter samen werken aan oplossingen”. Hij mist realisme bij ‘milieumensen’.

6. Een gezonde balans.

De gemeente spreekt zich uit voor optimale steun aan extra ontwikkelruimte voor ondernemers. Als die extra ruimte gebruikt wordt voor onder andere het verlagen van de milieudruk. Kernrandzones worden getransformeerd naar een multifunctioneel landschap.

Door middel van een ‘mentimeter’ konden de toehoorders in de zaal reageren op de dilemma’s. De reacties werden weergegeven in een woordwolk op een groot scherm. Op elke stelling kwamen meer dan 100 responses binnen.

Terugblik

Na afloop van de panelgesprekken benadrukte Alex Datema dat niet de verschillen maar de overeenkomsten belangrijk zijn. “Stel vast waar we het over eens zijn”.

En dat kan, volgens wethouder Maas, alleen maar als je rond de tafel gaat zitten. “Waarbij het gaat om ruimte die we agrariërs geven, waarbij tevens alle inwoners van Land van Cuijk een gezonde leefomgeving geboden wordt”.

Wethouder Janssen van Gaal benadrukte dat solidariteit tussen alle inwoners van Land van Cuijk belangrijk is, waarbij elkaars ideeën en werkwijzen gewaardeerd worden. “Wij staan in elk geval te popelen om een goed uitvoeringsprogramma te maken en een aktieplan”.

Cabaretier Mark v.d. Veerdonk sloot met een humoristische wijze het symposium af. Zijn samenvatting van de avond was er eentje van ‘geen gelul in de groene ruimte’.

Faunapassage N321 Grave

Al enkele jaren zet de MLvC zich met een aantal natuurorganisaties die rond Grave actief zijn in voor de realisatie van een ecologische verbindingzone (EVZ) die de maasuitwaarden bij Grave via het Visio-terrein verbindt met de Graafsche Raam. Doelsoorten voor deze EVZ zijn sleedoornpage, kamsalamander en das. Zodat deze soorten kunnen migreren vanuit het maasheggebied naar Keent en vice versa. Voor de realisatie van de EVZ is een ontsnipperingmaatregel in de vorm van een faunapassage onder de Jan van Cuykdijk/provinciale weg N321 noodzakelijk. Voor de realisatie van de faunapassage is de medewerking van meerdere partijen nodig. Deze faunapassage zou aangelegd moeten worden ter hoogte van Hm 2.6 om aan te sluiten op de EVZ. Op deze locatie is inmiddels een oversteekplaats ontstaan, wat

blijkt uit de wissels (vaste paden) van dassen.

Waterschap Aa en Maas gaat hier de komende jaren aan de slag in het kader van de dijkverbetering, traject Ravenstein-Cuijk. Daarnaast zal de provincie Noord-Brabant op dit gedeelte van de weg binnen enkele jaren groot onderhoud gaan uitvoeren. Zo komt er onder meer een rotonde bij de aansluiting op de Estersveldlaan. Medewerking van de provincie is nodig om in overleg met het waterschap de faunapassage op de gewenste wijze uit te voeren. De provincie grijpt bij groot onderhoud aan provinciale wegen dit moment vaak aan om faunapassages te realiseren, zowel voor de veiligheid van dieren als die van mensen.

Op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau is contact gezocht met de drie instanties. Tot dusver lukte het echter niet om de betrokken partijen om de tafel te krijgen. Tot onze grote verbazing kregen we op 2 oktober het goede nieuws dat het waterschap besloten heeft om de faunapassage in het bestek voor de dijkverbetering op te nemen. Dit na intensief bestuurlijk overleg met de provincie.

Uiteraard zijn we zeer ingenomen met deze toezegging. De kans dat de gehele EVZ wordt gerealiseerd is daarmee een stuk groter geworden.

Veldtocht met gemeentebestuur

Een tweetal keren per jaar houden wij een zgn. veldtocht met de voor ons belangrijkste wethouders Antoinette Maas en Mark Janssen - van Gaal. Daarnaast gaan er ook een paar ambtenaren mee.

De veldtocht stond deze zomer in het teken van de robuuste ecologische verbindingzone van St. Agatha naar de landgoederenzone. We hebben hier een aantal ontwikkelingen/mogelijkheden bekeken. We hadden het goed voorbereid door de stukken op te zoeken, die op een bepaalde locatie van toepassing waren. We keken naar natuurontwikkeling in het veld, zagen plekken waar verplichte natuurcompensatie was verdwenen. We bespraken en zagen

ontwikkelingen in gebieden met boomteelt zoals storende hekwerken in het dassenleefgebied en te veel betonnen paden. Ook bekeken we hoe een gewenste ecologische verbindingzone voor de sleedoornpage een essentieel onderdeel zou kunnen worden van de totale majeure verbinding, die we terugvinden in de Natuurvisie van de gemeente. De sleedoornpage is door de provincie aangewezen als prioritaire soort. Dit betekent dat aan deze soort extra aandacht wordt besteed. In Brabant komt hij slechts op één plek voor, de Kraaijbergse Plassen. In deze robuuste ecologische verbindingzone wordt hij geholpen om zich verder te verspreiden.

Ook bekeken en bespraken we de ruimtelijke mogelijkheden nu er een intensieve veehouderij is gestopt.

Door de gemeente werden driftig aantekeningen gemaakt. Deze samenwerking werkt goed zo en smaakt naar meer. Als de lente begint staat de volgende veldtocht gepland.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen: hoe dan?

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) is de ruggengraat van de Nederlandse economie. Toch zien we dat veel bedrijven blijven vasthouden aan vaste patronen en gewoontes. Dat terwijl ondernemers steeds meer op hun bordje krijgen om aan de wensen en eisen van alle stakeholders te voldoen. Uit onderzoek (zomer 2024) blijkt dat veel ondernemers duurzame doelen stellen en hierop willen rapporteren, en uit ervaring weten we dat met alleen goede doelen steunen je niet bereikt wat je zou willen.

Hoe pak je Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) dan wel aan, zonder dat alle goede bedoelingen verzanden, je aan greenwashing doet, of extra administratieve last op je te moeten nemen?

Hier komt Matzzi om de hoek kijken. We bieden een laagdrempelige methode die begint met een MVO-zelfverklaring. Hiermee bepaal je je huidige positie en ontvang je (bij goed resultaat) een zelfverklaring, een mooie stap om snel resultaten te kunnen boeken. Afhankelijk van je ambitie kan je vervolgstappen zetten. Uiteraard kan je veel zelf doen, maar als je ondersteuning, hulp of training nodig hebt, komen we je graag helpen.

Han Ribberink (rechts) van Matzzi Linden

Omdat Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen niet alleen bij jou als ondernemer ligt, maar bij alle medewerkers van het bedrijf, nemen we zo veel mogelijk mensen mee. Dit is de enige manier die in onze ogen werkt. Het zal je verbazen hoeveel mensen intrinsiek gemotiveerd zijn om hun steentje bij te dragen.

Bedrijven die nu MVO omarmen, zetten daarmee stappen voor de toekomst. Wij helpen hen met het opstellen van een People Planet Profit-lijst, zodat ze concreet weten waar ze op moeten inzetten voor een zo groot mogelijke impact. In kleine stappen begeleiden we hen bij het plannen, actie ondernemen, rapporteren en het vertellen van hun verhaal.

Als het systeem eenmaal draait, kost het je niet alleen tijd, geld en energie, maar levert het je juist ook veel op in de vorm van minder kosten, meer rendement, andere verkoopargumenten of met goede argumenten om personeel werven. Meer weten, of gewoon eens kennis maken? Neem dan even s.v.p. contact met ons op.

Email: Info@matzzi.eu

Tel: 085-400 10 11

Geknecht, gekneveld en bevrijd

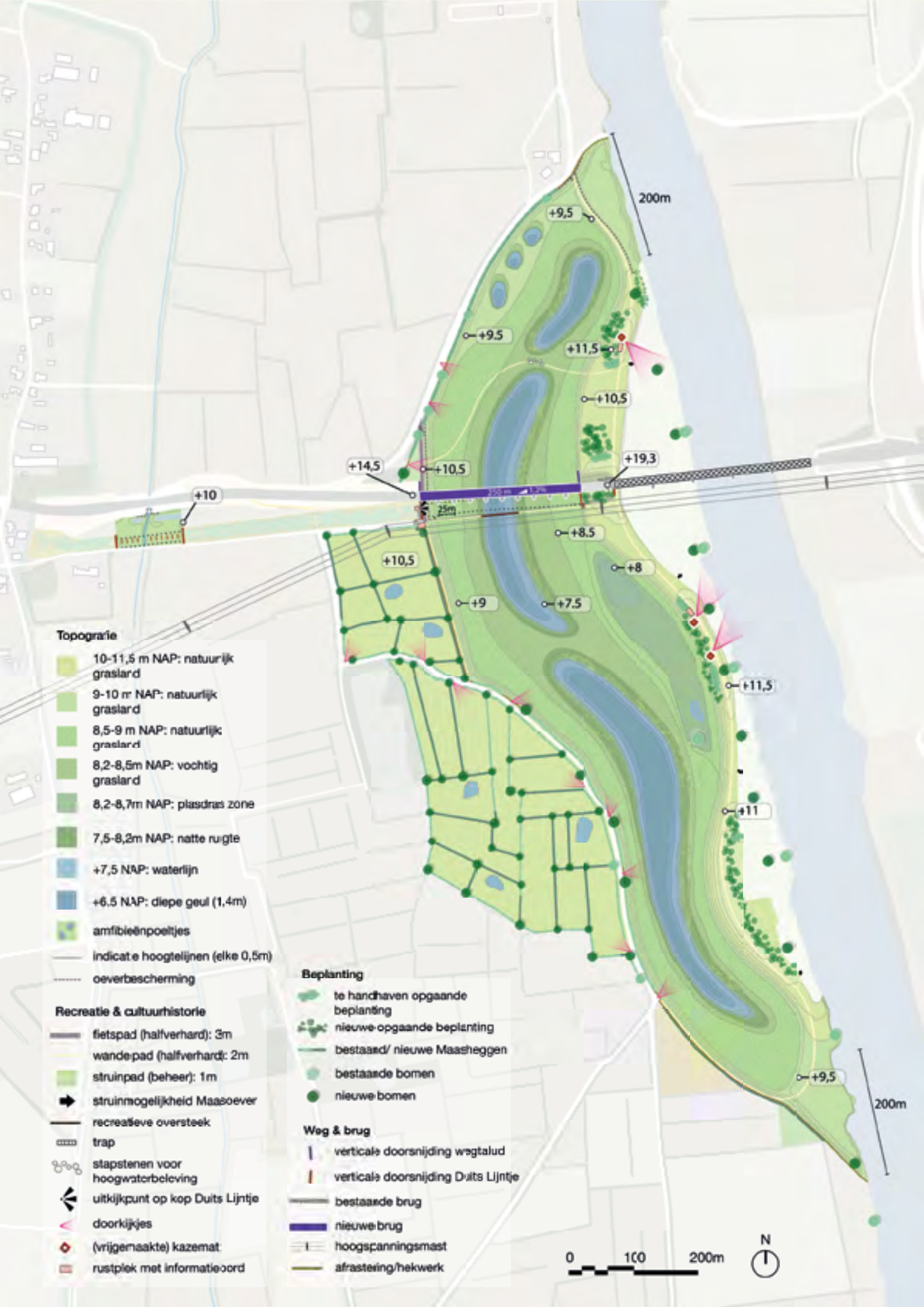
Door Willy Thijssen en Geert Verstegen

De Nederlanders staan in hoog aanzien als het gaat om de strijd tegen het water. Het land is aan de zee ontworsteld. En de Zeeuwen roepen: Luctor et Emergo, ik worstel en kom boven. Dat Nederland ongeveer voor de helft ontworsteld is aan de zee is een knap stukje werk. Met dijken en bemaling werd het land op de zee veroverd. Terwijl Nederland bestuurlijk nog een lappendeken was, dwong het water tot samenwerken. Waterschappen zijn dan ook één van de oudste democratische instellingen in Nederland met hun oorsprong in de dertiende eeuw. Polderen dus. Zonder polderen lukte het niet. Ook de rivieren werd hun vrijheid ontnomen. Zij werden geknecht, gekneveld en zo in hun vrijheid beperkt. Kat-in-'t-bakkie zou je zeggen. Maar schijn bedriegt. De rivieren werpen hun ketenen af en dringen binnen in de leefruimte van de mens. Ondanks dijkverhogingen en ondanks het dichten van de Beerse overlaat. Om de problemen in de Maas op te vangen wordt er gekeken naar de zgn. Flessenhals in Oeffelt. Tussen Gennep en Oeffelt heeft de mens door infrastructuur (Gennep) en bedijking zo weinig ruimte gelaten, dat het water daar bij extreme regenval stuwt. Venlo krijgt natte voeten. Reeds in 2017 werden we als MLvC samen met de Dassenwerkgroep Brabant gevraagd om mee te denken over een oplossing. Er moest een nevengeul komen en een deel van het voormalige Duits lijntje zou verdwijnen. We toonden begrip voor het probleem en vonden dat er een oplossing gevonden moest worden voor de wateroverlast. Aan de hand van een aantal criteria moesten de voor- en nadelen van de verschillende varianten in beeld komen. Zo waren voor de provincie Noord-Brabant recreatie, cultuurhistorie en economie van die weegpunten. Maar NATUUR niet. Onbegrijpelijk voor ons in dit gebied, waar

de natuur de drager is van alle kwaliteiten. Het liep hoog op. Men gaf geen krimp en we stapten uit de vergadering. We spreken over 2018. We werden geknecht en gekneveld. We móesten wat vinden. Dit had niets met polderen te maken. We mochten de vlag op de modderschuit zijn. We hebben in 2020 onze grieven aan provinciale staten laten weten. Het proces lag vervolgens enkele jaren - ogenschijnlijk - stil. In 2021 werden we weer benaderd. We gingen in december het veld in. We bekeken ook de schade die in het verleden was aangericht door ontgrondingen, die nog niet was gecompenseerd. We zochten samen met de provincie naar oplossingen. Er werd weer gepolderd. En nu ligt er een plan waar we ons veel beter in kunnen vinden (zie kader). Op detailniveau nog wat opmerkingen, maar een goed en noodzakelijk plan. Natuur wordt weer gezien als drager van het gebied. De Vereniging Cultuurlandschap Nederland is één van de krachtige medestanders in het gebied. Er is nu afgesproken, dat zij worden betrokken bij de uitvoering van dit project. We hebben weer vrij op basis van argumenten kunnen overleggen. Er is weer gepolderd. Het resultaat op termijn is dat de Maasgemeenten weer minder bang hoeven te zijn voor de rivier, we weer samenwerken en dat de rivier weer wat vrijer is.

Op nevenstaand kaartbeeld is aangegeven hoe het gebied er uit komt te zien. Gezien vanaf de Maas wordt 250 meter van het Duits Lijntje afgehaald. Daarom moet de provinciale weg (N264) daar op pijlers worden geplaatst. Daarnaast wordt aan de westzijde (bij de Viltse Graaf) 120 meter van het Duits Lijntje verwijderd. Verder komt er een nevengeul, gevormd door weerdverlaging, die bij hoogwater mee gaat stromen. Ter compensatie van de te verwijderen maasheggen ten noorden en ten zuiden van het Duits Lijntje en de N264 worden deze opnieuw aangeplant in het gebied ten zuiden, waar in het verleden ontgrondingen hebben plaatsgevonden door steenfabriek Engels. Als gevolg van deze ontgrondingen is het gebied te nat geworden en staan hier de maasheggen op dijken. Het oorspronkelijke niveau en heggenpatroon wordt hersteld. Daarmee wordt ook voldaan aan de verplichting om het verlies aan leefgebied voor de dassen te compenseren. In de toekomst zal het gebied beheerd worden op een wijze die voor de das optimaal is, dat wil zeggen door het gras zo veel mogelijk extensief te begrazen of regelmatig te bemesten en kort te houden. Tevens worden in het hele gebied nieuwe burchten voor de das aangelegd.

Topografie

- 10-11,5 m NAP: natuurlijk grasland
- 9-10 m NAP: natuurlijk grasland
- 8,5-9 m NAP: natuurlijk grasland
- 8,2-8,5m NAP: vochtig grasland
- 8,2-8,7m NAP: plasdras zone
- 7,5-8,2m NAP: natte rugte
- +7,5 NAP: waterlijn
- +6,5 NAP: diepe geul (1,4m)
- amfibleënpoeitjes
- indicatie hoogtelijnen (elke 0,5m)
- oeverbescherming

Recreatie & cultuurhistorie

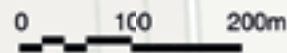
- fietspad (halfverhard): 3m
- wandepad (halfverhard): 2m
- struinp pad (beheer): 1m
- struïnmogelijkheid Maasoever
- recreatieve oversteeek
- trap
- stapstenen voor hoogwaterbeleving
- uitkijkpunt op kop Duits Lijntje
- doorkijkjes
- (vrijgemaakte) kazemat
- rustplek met informatieoord

Bepanting

- te handhaven opgaande bepanting
- nieuwe-opgaande bepanting
- bestaand/ nieuwe Maasheggen
- bestaande bomen
- nieuwe bomen

Weg & brug

- verticale doorsnijding wegtalud
- verticale doorsnijding Duits Lijntje
- bestaande brug
- nieuwe brug
- hoogspanningsmast
- afrastering/hekwerk

Oploose Molenbeek: een voor

door Kees de Bruijn

Het “opplussen” van de Oploose Molenbeek

In Oost-Brabant stromen diverse beken en kanalen, waarbij Waterschap Aa en Maas verantwoordelijk is voor de waterverdeling. Recentelijk wordt de Oploose Molenbeek onderhanden genomen, specifiek het traject tussen Oploo en Sint Anthonis.

Lees in dit artikel welke veranderingen de Oploose Molenbeek onderging en ondergaat. Veranderingen die zowel de ecologie als de mens in de lokale omgeving ten goede komen!

De Oploose Molenbeek

De Oploose Molenbeek, die vanuit de Peel naar het noordoosten stroomt, passeert landbouwgebieden en heeft in Oploo de watermolen ‘Vloet’. Het gedeelte in het centrum van Oploo is overkluisd*. De gemeenteraad heeft budget vrijgemaakt voor het ontkluizen* van de beek, maar omwonenden hebben bezwaren geuit, wat heeft geleid tot vertraging van het project.

Na Oploo splitst het omleidingkanaal de Sambeekse Uitwatering af, die bij Sambeek in de Maas uitmondt. De Molenbeek slingert verder langs Sint Anthonis en mondt uiteindelijk uit in de Oeffeltse Raam, die naar de Maas stroomt.

Natuurvriendelijke Oevers

In 2021 heeft Waterschap Aa en Maas het initiatief genomen om ongeveer 1,9 kilometer natuurvriendelijke oevers langs de Oploose Molenbeek aan te leggen, in lijn met de Kaderrichtlijn Water. Het doel is om ecologische streefbeelden te bereiken door onder andere aangepast maaibeheer en het toevoegen van dood hout aan de waterloop.

beeld van natuurontwikkeling

De aanpassingen vinden plaats op vier locaties, waaronder een nevengeul ten zuiden van Sint Anthonis. Het beekwater is vaak rijk aan voedingsstoffen door intensieve landbouw, wat leidt tot dichte begroeiing in de zomer en beperkte waterstroom. Hierdoor is de biodiversiteit in de beeklaag, met een klein dierenleven en regelmatig droogvallen in de zomer.

Landbouw als Bovenliggende Partij De maatregelen van het waterschap zijn gericht op het creëren van variatie in de waterlopen, ondanks de agrarische druk. Dit gebeurt door aangepast maaibeheer en het behouden van vegetatie in de waterloop, zodat de ecologische ontwikkeling mogelijk blijft binnen de agrarische randvoorwaarden.

Effecten op Stroomsnelheid Het aanbrengen van dood hout in de beek beïnvloedt de stroomsnelheid, wat diversiteit in habitats creëert. In de nevengeul zijn twee pakketten dood hout aangebracht, wat de waterhoogte en stroomsnelheid beïnvloedt.

Opplussen De afgelopen jaren is de Oploose Molenbeek 'opgeplust'. Er is een betere balans tussen peilbeheer en waterbehoefte, met verbeteringen in de waterafvoer en afspraken over streefpeilen. Ook is er gewerkt aan waterkwaliteit en het verminderen van wateroverlast. Het beekdal tussen Sint Anthonis en Boxmeer is in beheer bij Staatsbosbeheer en wordt ecologisch beheerd.

Bevers in de Molenbeek

In de Molenbeek leven al jarenlang bevers, wat zichtbaar is aan hun holen en deken van takken. Deze dieren zijn beschermd en hun dammen verhogen het waterpeil, maar het waterschap verwijderd deze dammen regelmatig.

Landschapspark Hoogveld

Ten zuiden van Sint Anthonis ligt het 2,5 hectare grote landschapspark Hoogveld, aangelegd op een voormalige maïsakker. In 2022 is het park opnieuw ingericht, waarbij de beek een natuurlijke loop heeft gekregen en delen van de oever zijn afgegraven voor waterberging. Dit park, dat zich richt op water, natuur en beleving, wordt onderhouden door vrijwilligers en lokale instanties.

*Overkluizen betekent het bedekken of afdekken van een beek met een constructie zoals een brug of een betonplaat. Dit gebeurt vaak in stedelijke gebieden waar ruimte schaars is, zodat de waterloop niet meer zichtbaar is en er bovenop gebouwd kan worden. Dit kan echter leiden tot ecologische problemen, zoals een vermindering van de biodiversiteit en waterkwaliteit, omdat de natuurlijke interacties met de omgeving worden verstoord. Het ontkluizen is het proces van het weer zichtbaar maken van deze waterlopen door de overkapping te verwijderen.

Symposium Vitaal landelijk 'Land van Cuijk'

Studenten van het MBO in actie voor de milieuvereniging!

Op 24 september jl. vond het symposium over de inrichting van ons landelijk gebied plaats in de Streekschouwburg in Cuijk. Dit evenement werd georganiseerd door de agrarische sector (ZLTO), de Milieuvereniging en de gemeente.

We hebben een aantal tweedejaars studenten van de groene MBO Yuverta in Geldermalsen betrokken bij het symposium. Deze studenten volgen de opleiding Eco en Wildlife, een toekomstgerichte studie die hen voorbereidt om zich in te zetten voor milieu en natuur, zowel op ecologisch als maatschappelijk vlak. Voor hen was het een waardevolle ervaring, vooral omdat ze binnenkort zelf een symposium gaan organiseren en zo kunnen leren wat er momenteel speelt in de maatschappij. De studenten waren ook een belangrijke aanvulling voor de Milieuvereniging. Ze verzamelden meningen van de deelnemers door rond te lopen en actief vragen te stellen. Dit deden ze met veel enthousiasme! De vragen die ze stelden aan het publiek waren:

1. Hoe kijkt u aan tegen pesticiden?
2. Er komt landbouwgrond vrij. Waar vindt u dat we die grond voor moeten gebruiken?

3. Waarom bent u hier?

4. Wat doet u om het klimaat te redden?

Een samenvatting van de antwoorden van de deelnemers (let op: deze reflecteren niet de mening van alle bezoekers):

Over pesticiden waren de bezoekers unaniem: we moeten daar onmiddellijk mee stoppen!

Wat betreft de vrijgekomen landbouwgrond wilden de meesten deze teruggeven aan de natuur. Enkele anderen stelden voor om duurzame gewassen zoals vlas te verbouwen of er woningen te bouwen.

De belangrijkste reden voor deelnemers om naar het symposium te komen was nieuwsgierigheid. Een creatief antwoord op de vraag wat men al doet om het klimaat te redden was: "Lid zijn van de Milieuvereniging Land van Cuijk." Zo droegen we deze avond niet alleen bij aan de discussie, maar vergrootten we ook onze naamsbekendheid en wierven we nieuwe leden.

Ho, er zit PFOS in mijn eieren

Door Gert Slijpen en Marjan Hillmann

De laatste tijd is er veel te doen omtrent PFAS in eieren. PFAS is een verzamelnaam voor een groot aantal chemische stoffen. Ze zijn door de mens ontwikkeld en hebben onder andere een water-, vet- en vuilafstotende werking. Ze zitten in heel veel verschillende producten, waaronder smeermiddelen, voedselverpakkingsmaterialen, blusschuim, antiaanbaklagen van pannen, kleding, textiel en cosmetica. Ook worden ze gebruikt in verschillende industriële toepassingen en processen.

PFOS is een van die chemische stoffen en wordt o.a. teruggevonden in eieren van hobbykippen. Regenwormen blijken een belangrijke drager van PFOS en die worden met smaak door scharrelkippen verorberd.

Het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) en de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) onderzochten ook de eieren uit de winkel. Die bleken geen PFAS te bevatten. De ophokplicht die in die periode gold is hiervoor de meest plausibele verklaring.

PFAS is vooral schadelijk voor kinderen. Het tast het immuunsysteem aan en heeft invloed op de werking van vaccins. Omdat wij dit jaar veel hobbyeieren hadden, deelden wij er veel uit. Ook aan gezinnen met kinderen. Ons perceel grenst echter aan een perceel waar met regelmaat kunstmest en bestrijdingsmiddelen worden uitgereden. Toen wij vernamen dat ook deze agrarische producten PFAS (kunnen) bevatten was dat reden voor ons, om ook onze eieren te laten testen.

Hiervoor hebben wij contact opgenomen met www.testenoppfas.nl en binnen 10 dagen na het opsturen van onze eieren hadden wij de uitslag. De EU norm voor PFOS in eieren bedraagt 1µg per kilogram. Onze eieren bevatten 3µg per kilogram. Een overschrijding van 300%!

Op internet zochten we naar andere resultaten. www.pfasinkkaart.nl verzamelt de testresultaten van hobbykippeneieren. Op basis van deze database blijkt dat 80% van de eieren boven de norm zit. Deze website bevat ook een tool waarmee je kunt uitrekenen hoeveel eieren per week wij nog veilig kunnen eten. Omdat PFAS zich hecht aan eiwit, hoopt het zich op in het lichaam. Het eigen lichaamsgewicht, het gewicht van de eieren en het gehalte aan PFAS in de eieren bepalen samen hoeveel eieren nog veilig kunnen worden geconsumeerd. In ons geval betekent het dat iemand met een gewicht van 65 kg nog 1 ei per week veilig kan eten.

PFAS worden in verband gebracht met verschillende gezondheidseffecten. Langdurige blootstelling aan lagere concentraties kunnen al een effect op het immuunsysteem hebben. Ook een effect op het cholesterol in het bloed wordt niet uitgesloten. Kanker ontwikkelt zich pas bij de blootstelling aan veel hogere concentraties.

Meer informatie is o.a. te vinden op:

<https://nos.nl/artikel/2505128-zes-vragen-en-antwoorden-over-pfas-in-eieren-van-hobbykippen>
<https://www.rivm.nl/pfas>
<https://www.pfasinkkaart.nl>
<https://www.testenoppfas.nl>

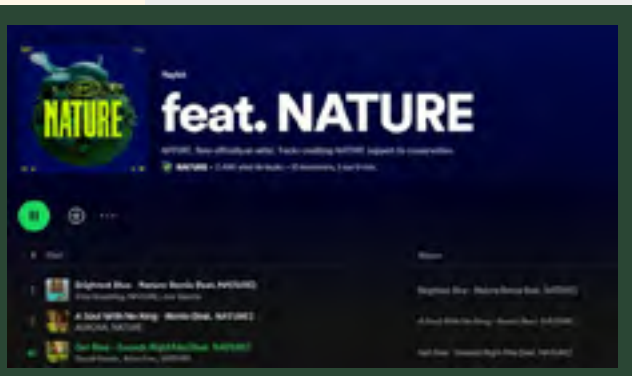
Lezen, luisteren en zien

Tips vanuit de redactie

Luisteren:

Door muziek te luisteren op Spotify, legt u geld in voor de natuur! Hoe werkt dat? Artiesten, die natuurgeluiden in hun muziek gebruiken, kunnen er voortaan voor kiezen om de natuur officieel als meewerkende artiest aan te merken. Als hun nummer beluisterd wordt, gaat een deel van hun verdiensten naar goede doelen die zich met natuurbescherming bezighouden.

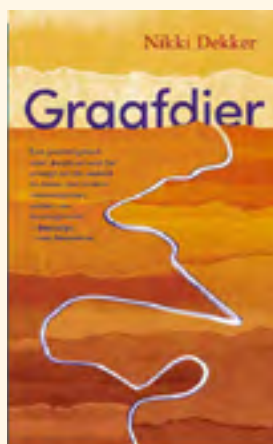
Ga naar onderstaande lijst binnen Spotify en luisteren maar!

Podcasts:

Luistertip: Ecosofie podcast – waarin Marnix Kluiters in gesprek gaat met mensen die bouwen aan een nieuwe economie, gebaseerd op duurzaamheid. Te beluisteren via de website Ecosofie.net.

Luistertip: Goede gesprekken – podcast van Lex Bohlmeijer van De Correspondent (een journalistiek platform): Decorrespondent.nl/goedegesprekken.

Lezen:

“Graafdier” van auteur Nikki Dekker. Deze schrijfster dook in de bodem van natuurgebied De Groote Peel. Als lezer zak je zelf ook mee via de veenmol, langs schimmels die met elkaar communiceren naar de ontwikkeling van het Nederlandse boerenland. Het boek is tevens een tijdreis: het gaat tot driehonderd miljoen jaar terug!

“Wildernis in eigen land” van auteur/illustrator Jeroen Helmer (werkzaam bij ARK Natuurontwikkeling). Wie kent ze niet? De verhaaltekeningen van Jeroen Helmer. Al 35 jaar brengt hij (de werking van) natuur beeldend aan de kijker/lezer over.

Nu heeft hij voor het eerst een boek uitgegeven waarin we lezen en zien dat natuurlijke processen ook in een druk land als Nederland zélf nieuwe wildernis kunnen maken.

BOEK: *Regenesis*, door George Monbiot.

Engelstalig. Voedsel voor iedereen zonder de planeet te verslinden. Een prijswinnend boek.

Voor het eerst in millennia hebben we de mogelijkheid om niet alleen ons voedselsysteem, maar onze hele relatie met de levende wereld te transformeren. De landbouw is ‘s werelds grootste oorzaak van milieuvernieming, en de oorzaak waar we het minst over willen praten. “We hebben grote delen van de planeet geploegd, omheind en begraasd, bossen gekapt, wilde dieren gedood en rivieren en oceanen vergiftigd om onszelf te voeden. Toch lijden miljoenen nog steeds honger en stijgt de prijs van voedsel sneller dan ooit. Nu begint het voedselsysteem zelf te wankelen”. Op basis van de vooruitgang in de bodemecologie onthult Monbiot hoe ons veranderende begrip van de wereld onder onze voeten ons in staat zou kunnen stellen meer voedsel te verbouwen met minder landbouw.

Boek: Op zoek naar de moederboom, door Suzanne Simard. Ontdek de wijsheid van bomen.

Hoogleraar bosecologie Suzanne Simard wordt alom geprezen door haar vermogen complexe ideeën over de natuur over te brengen op een manier die even diepgravend als betoverend is. Haar hele leven heeft ze verrassende waarheden verzameld: dat bomen sociale, communicatieve wezens zijn, met in hun middelpunt een moederboom. Dat is een mysterieus, ondergronds netwerk dat alle bomen en planten in het bos verbindt en ondersteunt op de manier waarop families en menselijke samenlevingen dat doen. Deze onverbreekbare banden garanderen ons voortbestaan. Zij nodigt ons uit om op een geheel nieuwe manier naar bomen te kijken en laat zien wat we van ze kunnen leren.

Bekijk ook haar TED-talks.

Boek: Drinkbare rivieren, door Li An Phoa en Maarten van der Schaaf. Een reis, een droom, een levenswerk.

Li An Phoa wandelde 15.000 km over vier continenten. In dit poëtische, avontuurlijke boek vertelt ze over haar reizen, lange wandelingen en droom: een toekomst met gezonde, drinkbare rivieren. In Nederland weten we niet beter dan dat je het water uit de rivier niet

kunt drinken. Maar Li An Phoa legt zich daar niet bij neer. Hoe kunnen we onze rivieren weer drinkbaar maken? Ze gaat op zoek naar antwoorden tijdens een voettocht langs rivieren over vier continenten. Onderweg spreekt ze met boeren, schrijvers en ecologen. Een filosofisch en poëtisch reisverhaal. Over de wandeling van 1000 kilometer langs de Maas werd de documentaire 'Drinkbare Maas' gemaakt. (Nog te bekijken via NPO.nl).

Boek: Vrij, gelijk & samenleven - een wegwijzer naar een mens- en Aardewaardige samenleving. Door Damaris Matthijsen.

Steeds meer mensen verlangen naar een samenleving en een economie die goed is voor alle mensen en de Aarde. Damaris Matthijsen reikt met dit boek nieuwe ideeën, begrippen en vormen aan voor zo'n wereld: de vrij-gelijk-samenleving. Zij beschrijft een heldere weg uit de systeemcrises en geeft met de Zes Sleutels praktische oefeningen om zelf stappen te zetten, zodat we ons ook echt Vrij, Gelijk én Samen voelen. Centraal

daarin staat de transformatie van ons eigendomsbegrip en de zeggenschap over grond, arbeid en kapitaal. Niet de markt en staat zijn leidend, maar wij mensen onderling. Met het Deel Genootschap als samenwerkingsvorm kunnen we onze weg terugvinden naar liefde en vertrouwen, creativiteit en heelheid.

Het boek is op dit moment bij de uitgever uitverkocht, maar wellicht hier en daar verkrijgbaar.

De commons van nu: Handboek voor startende commons boerderijen. Diverse auteurs.

Het woord commons heeft al een eeuwenoude oorsprong. De filosofie en praktische toepassing van 'land als gemeengoed' krijgt opnieuw voet aan de grond in een hedendaagse context. Het kan perspectief bieden in toegang tot land, gemeenschapsvorming, en het verbinden van boeren, burgers en bodem. Tegelijk is het een protest tegen de 'verdinging' van de aarde. Maar wat is het nou precies? En belangrijker, hoe start je er mee? Een aantal actieve leden hebben onderzoek gedaan naar commonsboeren in Nederland en buitenland. Het resultaat, het 'Handboek voor Startende Commons Boerderijen' is in pdf te downloaden via de site Toekomstboeren.nl. De bundel is ook in drukvorm te bestellen. De site en de bundel staan tevens vol referenties, om verder te lezen.

Boek: Een vlecht van heilig gras, door Robin Wall Kimmerer.

Op een inspirerende en indringende manier laat de schrijfster zien dat we ons voor ware duurzaamheid opnieuw moeten verbinden met de natuur. Ze deelt in poëtische woorden haar wetenschappelijke kennis over planten en mixt die met legenden van haar inheems-Amerikaanse voorouders en persoonlijke verhalen.

Door de haast magische combinatie van wetenschappelijke kennis en eeuwenoude wijsheid laat Kimmerer je inzien dat we liefdevoller met onze planeet moeten omgaan. Want als we niet langer alleen maar nemen van de aarde, maar haar geschenken juist met respect en dankbaarheid gaan ontvangen, kunnen we écht gaan bouwen aan een duurzame wereld.

Robin Wall Kimmerer stamt af van de Potawatomi, een inheemse stam die in de Verenigde Staten leeft. Ze is botanicus en professor in de bosecologie. 'Een vlecht van heilig gras' is in ruim twintig talen vertaald.

Boek: Omarm de chaos, door Jan Rotmans

Rotmans is hoogleraar 'transitiekunde' aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Hij publiceert zeer veel over klimaatverandering, klimaatmodellen en duurzame veranderingen. In 2007 was hij medeoprichter van Stichting Urgenda, een beweging voor innovatie en duurzaamheid.

Over dit boek: we bevinden ons op een kantelpunt in de geschiedenis van de mensheid. COVID-19. Klimaatverandering. Verlies aan biodiversiteit. Na het laatste rapport van het klimaatpanel van de Verenigde Naties kan niemand meer wegkijken. De natuur is onze levensader. Als we die bron vernietigen, vernietigen we uiteindelijk onszelf.

Het boek schetst een hoopvol perspectief voor Nederland en de wereld, en geeft handvatten om zelf in beweging te komen. Rotmans brengt het grote verhaal terug naar het menselijke niveau. Transities zijn mensenwerk. Wij kunnen de wereld nog redden en uiteindelijk onszelf. De keuze is aan ons.

Zien:**Natuurspeelfilm "De wilde noordzee"**

Een bioscoopfilm die in september van dit jaar is uitgebracht. Van dezelfde producenten als de "De wilde natuur". Filmmaker en ervaren duiker Peter van Rodijnen raakt geïnspireerd door de befaamde ontdekkingsreiziger Jacques Cousteau en besluit de onbekende onderwaterwereld van de Noordzee in beeld te brengen. Een fantastische film, heel knap gemaakt, met mooie beelden van microalgen tot reuzenhaaien, geschoten in alle uithoeken van de internationale Noordzee. Laat je alvast meenemen in beeld en geluid op de website van deze film: www.dewildenoordzeefilm.nl.

Nogmaals de Noordzee maar dan anders

Ontdekkingsreiziger en bioloog Arita Baaijens solliciteert bij de Noordzee: ze wil 'spreker van al het leven in de zee' worden. Maar, voordat ze die rol kan vervullen, moet ze weten wie die zee nou eigenlijk is. Deze documentaire volgt Baaijens in haar zoektocht naar de aard van de zee. Ze ziet hoe onthecht we van ons ecosysteem zijn geraakt en hoe we de zee vaak alleen als economisch winstgebied beschouwen. In gesprek met diverse mensen en met de gedachte van de zee als een ware gesprekspartner, gaat Baaijens op zoek naar de aard van de zee. De Boeddhistische Blik | NPO Start

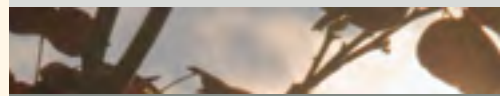
Inspiratiefilm van Urgenda: een hoopvolle toekomstvisie op landbouw in Nederland!

landinzicht

Grond voor een vruchtbaar gesprek

<https://youtu.be/RtCEu3KumCg?feature=shared>

Wilt u GRATIS op de hoogte gehouden worden van de laatste regionale natuur- en milieu nieuwtjes?

Bezoek onze website

**www.
mlvc.nl**

Ziet de leliën op het veld ...

Door Geert Versteegen

Ziet de leliën op het veld, kijk hoe ze groeien. Ze werken niet en ze weven niet. Ik zeg jullie: "Zelfs Salomo zelf ging in al zijn luister niet gekleed als één van hen" (Lucas 12:27-28). In de tijd van de Bijbel werden niet de grote lelies bedoeld die je in o.a. in het Land van Cuijk steeds meer ziet verschijnen. In Bijbelse tijden bedoelde men met 'lelies' allerlei soorten veldbloemen. De veldbloemen die je steeds minder ziet verschijnen.

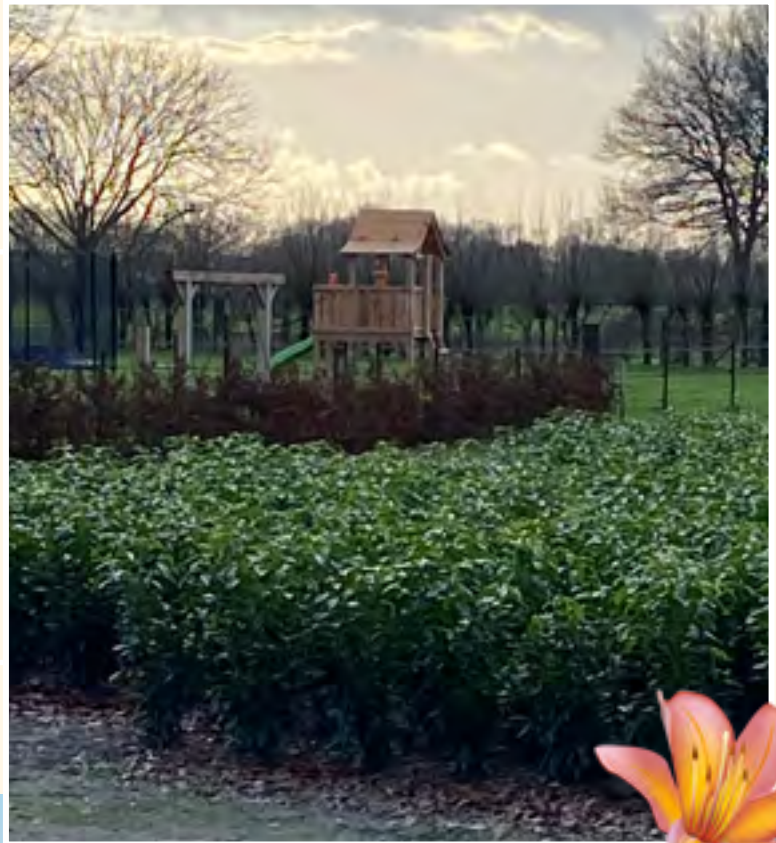
Toch heeft de lelie nog steeds haar reine imago bij de consument behouden. Het lijkt er op dat de ene crisis wordt ingewisseld voor een andere. De mestcrisis voor de pesticiden crisis. Een giftige omgeving door de intensieve teelten, waarvan de lieweteelt de smerigste is.

Crisis ontstaan meestal omdat er decennia niks gedaan wordt aan een probleem en regeren vooruitschuiven is. Halverwege de jaren tachtig heeft de Milieuvereniging Land van Cuijk het probleem al in het Land van Cuijk geagendeerd en gepleit voor inkringing van de veestapel.

De Interim-wet Ammoniak en Veehouderij¹ uit 1994 (!) was ook toen al decor van

een boerenrevolte over stikstof, waarop die wet uiteindelijk weer werd ingetrokken zonder dat de problemen waren opgelost².

En nu alle geitenpaadjes gedurende dertig jaar zijn platgetreden, is er geen paadje over. Den Haag zou wel willen, maar Brussel dicteert, want bodem, water en lucht gaan naar de Filistijnen. Het is cynisch, maar Minister Wiersma lijkt vooralsnog (september

2024) gehoor te geven aan de oproep van Tjeerd de Groot van D66 om de veestapel in te krimpen.

Deze zomer fietste ik op 14 augustus door het Vlaamse land en ik voelde me thuis. Er werd mest uitgereden. Dit, omdat dit in Vlaanderen de laatste dag is, waarop dat mag. De minister aldaar had een verlenging met twee weken geweigerd, hoorde ik op het nieuws.

In Nederland gelden kennelijk andere biologische wetten, want daar vond Wiersma het nodig te verlengen van 1 tot 15 september. Zo maak je geen vrienden in Brussel. Maar de putten waren nog niet leeg en nood breekt wet.....

De problemen – met name voor de melkveehouders – zijn groot. Veel boeren hebben geen opvolger en de toekomst is ongewis, o.a. door het mestoverschot. Dus stoppen er velen. De koeien gaan weg, maar de grond blijft in eigendom. Deze grond wordt vaak verpacht – tegen veel geld – aan bedrijven die gespecialiseerd zijn in de intensieve teelten. Dat betekent dat de gifspuit er met grote regelmaat overheen gaat. En dat roept verzet op bij de burgers, die in die gebieden wonen. Burgers willen een leefomgeving zonder pesticiden ³. Zij gaan naar de rechter, omdat de overheid de wettelijke zorgplicht niet nakomt.

Het is vaak dezelfde aanpak, als gebeurd is met de stank in het buitengebied. De boer zegt: “ik opereer binnen de wet”, en de burger zegt tegen de overheid: “U geeft gelegenheid tot het plegen van een onrechtmatige daad”. Voor de kenners: dit gaat niet meer via de bestuursrechtelijke weg, maar via de burgerrechter.

Binnen de gemeente Land van Cuijk en ook de gemeente Venray horen wij geluiden, dat het probleem serieus wordt genomen.

De oplossing zou eigenlijk uit Den Haag moeten komen, maar daar verwachten we niet veel van. Maar er zijn wellicht ook met de regelgeving op gemeentelijk niveau mogelijkheden. Het is een nieuw terrein en dat vraagt opnieuw weer inzet van ons en van onze bestuurders.

Er bestaat een kans dat een viertal studenten van de HAS Den Bosch voor dit probleem als onderwerp kiezen voor hun minor. Volgende Bladgroen wellicht meer.

---

¹ Voormalige Interim-wet ammoniak en veehouderij - Kenniscentrum InfoMil

² <https://w-ja.nl/de-boerenstaatsgreep/>

³ <https://metenweten.nl/>

JAARGANG 45 - 3

Ontwerp en druk: dotkom design, Sint Anthonis